

Det religiøse Livs Tilstande og Yttringer her i Landet

Taler

Wilhelm Andreas Wexels

Dato

29 juli 1861

Sted

Christiania

Omstendigheter

Skandinavisk kirkemøde

1 Ærede, kjære Brødre!

Saa er noget Nyt, og, som vi haabe, noget ret glædeligt Nyt, skeet: Sønner af Kirken i de nordiske Trillingriger har ogsaa her, ogsaa i Norges Land paa stevnet
5 Møde frivillig indfundet sig, for første Gang saaledes indfundet sig, til broderlig Ordvexling om Gjenstande, Kirken og dens Liv vedkommende, og det er med ganske egne Følelser, vi Normænd skue denne Forsamling, med Følelser, vi dog ere visse paa finde sin Gjenklang i svenske og danske Brødres Hjerter; og trods al Forskjellighed, som indenfor denne Brødrekreds rimeligvis finder Sted, saavel
10 med Hensyn til Tanker og Forhaabninger om Mødets Betydning og Frugt, som i Betragtning af disse og hine kirkelige Anliggender og Foreteelser, vil sikkert et «Vel mødt!» lyde fra Alles Hjerter. Et saadant «Vel mødt!» er det mig overdraget af mine Medkommitterede i den norske Afdeling i Bestyrelsen for de skandinaviske Kirkemøder at udtale som en Velkomsthilsen, et Hverv, der
15 naturligviis er mig baade en Ære og en Glæde at udføre.

Altsaa: hjertelig Tak, I svenske og danske Brødre, at I vilde forlade Hjemmet i det Fjerne for at drage hid og gjæste os i broderligt Møde! Hjertelig Tak, I, som fra vort eget Lands Egne har indfundet Eder! Værer inderlig velkomne, som I fra
20 Fædrelandet, saa I fra Broderrigerne, alle fra Kirken i Norden, som paa den urokkelige Fællesgrund for hele Herrens Menighed, saa vide den findes paa Jordens Kreds, glæder sig ved det Lys, som Herren i de mørke Tider tændte ved sin Tjener Morten Luther, glæder sig ved det, saaledes som det i Norden er
25 oprundet, i Norden tilegnet! Værer velkomne i det bedste Navn, som nævnes kan, i det Navn, vi jo her vil samles i, i Jesu Christi velsignede Navn! Han,

Kirkens Herre og Hoved, være da med os, være midt iblandt os efter sit Løftes Ord, og for hans Skyld bøje Gud naadig sit Øre til vor Bekjendelse og vor Bøn!

30 Vi troe paa Gud Fader, Almægtigste, Himmels og Jordens Skaber;

Vi troe paa Jesum Christum, hans eenbaarne Søn, vor Herre, som blev undfangen af den Hellig-Aand, født af Jomfru Maria, piint under Pontius Pilatus, korsfæstet, død

35

og begravet, nedfoer til Helvede, opstod tredie Dag fra de Døde, opfoer til Himmels, sidder hos Guds, den almægtige Faders, høire Haand, hvorfra han skal igjenkomme for at dømme Levende og Døde;

40 Vi troe paa den Hellig-Aand, den hellige almindelige Kirke, de Helliges Samfund, Syndernes Forladelse, Kjødets Opstandelse og det evige Liv.

Amen.

45 Paa denne vor Troes Grund anraabe vi dig, o Gud! i Jesu Navn: Velsign vort Møde! Gjør Selv, at det kan takkes dig og bære sin gode Frugt! Lad dit Lys skinne iblandt os, for vort Øie og vort Hjerte, at vi maae see Lys i det Lys, see og kjende, hvad Sandhed er i de Anliggender, om hvilke Ordet skal føres! Giv Sandhedskjærligheden og Broderkjærligheden Magt! Lad din gode Aand hvile
50 over os og lad Alt ske til din Ære og til din Menigheds Opbyggelse! -

Fader Vor, o. s. v!

Amen.

55

I Forbindelse med Velkomst-Ordet er jeg anmodet om, saa objectivt eller til Kjendsgjæringer indskrænket, som muligt, at stille den ærede Forsamling det religiøse Livs Tilstande og Yttringer her i Landet for Øie, og denne Anmodning har jeg ikke villet afslaae, om jeg end kun har lidet Haab om, tilfredsstillende at
60 kunne løse en Opgave, der medfører sine særegne Vanskeligheder, navnlig formedelst Gjæringen og de stridende Elementer i den aandelige Livsbevægelse, samt Nødvendigheden af at maatte betragte Kjendsgjæringerne med sit eget Øie og altsaa fremstille dem som man seer dem, hvorved de let blive Andet end de for en Andens Øie vilde være.

Nu, jeg skal gjøre mit Bedste, meddele hvad jeg har, søge at fatte mig saa kort, som Hensigten og Omstændighederne tillade, og bestræbe mig for at lade Skildringen blive saa upartisk, som det er mig muligt.

70

Det var jo egentlig en Udsigt over de sidste 2 Aars Bevægelser, Begivenheder og Livsyttninger paa det religiøse Gebet, der skulde meddeles, og det kunde da synes, jeg gjorde rettest i, blot at slutte mig til og fortsætte Hr. Sognepræst Fayes Meddelelse om den norske Kirke ved Mødet for 2 Aar siden i Lund. Imidlertid
75 ønskes formodentlig, selv med Fare for Gjentakelse, en nogenlunde heel og selvstændig Skildring af Forholdene, i hvilke desuden Meget, for ret at kunne opfattes, kræver et Blik paa det Forangaaende, hvori dets Udspring ligger.

80

En lang Død og Stillestand i den norske Kirke - hvad Livsbevægelsen i det Hele og Større angaaer - blev, som bekjendt, afbrudt ved Lægmanden Hans Nielsen Hauges Optræden og hans og hans Venners Bodsprædiken. Dertil kom senerehen i Forbindelse med, ja som en Frugt af Pastor Grundtvigs Fremtræden med sin kraftig vækkende Røst i Danmark, det levende kristelige Vidnesbyrd, der med Bekjæmpelse af Rationalismen udgik fra vort Universitets ældste
85 theologiske Lærere til en Discipelkreds, der siden som Ordets Tjenere bar det frem til Menighederne trindt om i Landet, en Virksomhed, som paa Grund af den herskende, store Vankundighed, selv om hvad der historisk er Christendom og evangelisk-luthersk Lære, af Mange, ogsaa i den saakaldte oplyste Klasse, betragtedes som Forkyndelse og Udbredelse af en splinterny sværmerisk Lære,
90 ligesom det ikke var sjelden, at man ansaae den som Eet med «Haugianismen» - om hvilken man naturligviis ogsaa dømte, som man havde Forstand til, - og at man benævnedes Herslebs og Stenersens Disciple, ja disse Mænd selv (der stod i venligt personligt Forhold til Hauge) som «Haugianere», en Benævnelse, der efterhaanden, uden Skjøn, brugtes om alle dem, der, i Modsætning til Tidens
95 Vantro og Nedsynken i det Jordiske, fremtraadte med en kristelig Bekjendelse og med Stræben efter at rette sit eget og Andres Blik og Hjerter paa det Himmelske og Uforkrænkelige.

100

En aandelig Livsrørelse var saaledes begyndt, og, var end dens Fremgang i længere Tid, og efter at det Krampagtige og Udskeiende i den haugianske Bevægelse var standset, mere stille og forenet med mindre stærke eller voldsomme Rystelser, saa vedblev den dog og var ingenlunde uden Virkninger og Frugter gennem de følgende Aars Løb. Den vaagnede aandelige Sands hos et

105 Folk med den alvorlige og for en Deel religiøse Grundtone, som det norske,
fandt Næring ved Vidnesbyrdets fortsatte Aflæggelse, i Tale og i Skrift, i Kirke
og Skole, offentlig og privat, - i 1816 var det norske Bibelselskab oprettet - og saa
nedlagdes da mangt et Frø for de følgende Tider, og den almindeligere Vækkelse
110 Virksomhed, øvet en Indflydelse, der i Sandhed maa kaldes mærkelig, ja har
gjort det aandelige Livsrøre til en Magt, hvis Paavirkning selv fjernere Staaende
ikke kan unddrage sig, og som griber ind baade i private og offentlige Forholde.

Naar vi kalde det en Vækkelse, da er Ordet ikke at tage i den paa eengang
115 udvidende og indskrænkende Betydning, hvori det for Tiden faktisk tages af
Mange, som, idet de udvide Begrebet, saa det indeslutter ikke blot
Omvendelsen, men Gjenfødselen og Helliggjørelsen i sig, indskrænke, som
Følge heraf, «de Vaktes» Tal til Saadanne, som antages at have gennemgaaet
den hele aandelige Proces ved Overgangen fra Døden i Synden til Livet i Christo
120 Jesu. Her vil vi tage Ordet i dets simple, i Ordlyden liggende og i de hellige
Skrifter givne Betydning, og ved Vækkelse forstaa en aandelig Opvaagnen, i
Hjertet til Bevidsthed om at være skabt, ikke for Verden og det Forkrænkelige,
men for Gud og et evigt Liv, og i Samvittigheden til Bevidsthed om Synd, om
Adskillelse formedelst Synden fra Gud, om Skyldigheden for hans Dom, eller,
125 om man hellere vil udtrykke det saa: en Opvaagnen af en forhenværende
Ligegyldigheds-Tilstand til Sands for Guds Rige og til Bekymring for Sjæls
Salighed. I Forbindelse med denne Vækkelse, ja som en Følge af den, naar den er
alvorlig, staaer naturligviis en Søgen efter Frelse og Salighed og en Benyttelse af
de Midler til at opnaa denne, som i denne Henseende tilbyde sig. At Vækkelsen,
130 alt efter Eiendommeligheden, Forholdene og Omstændighederne, er
langsommere eller hurtigere, roligere eller voldsommere, kort, fremtræder med
sine Følger i forskellige Skikkelser, er en Selvfølge. Der er saaledes en mildere,
under Kampe, som kun den Alvidende eller enkelt menneskelig Person kjender,
stille fremadskridende, men ingenlunde derfor mindre dyb og sand Vækkelse;
135 der er ogsaa en begyndende, halvbevidst, uklar, i hvilken det Jordiskes
Forkrænkelighed og Hjertets Syndighed endnu kun halvt, ja knap halvt, skues
og føles, uden at man derfor er berettiget til at forkaste Saadant som idel uægte
og unyttigt Væsen. De her berørte Tilstande ere ikke ualmindelige hos os og
maa ikke sættes ud af Betragtning, naar man vil danne sig en sand og rigtig
140 Forestilling om den aandelige Livsbevægelse. Men det er dog, saaledes som den i
sin Forhaandenværen, i sit Udtryk, sin Udvikling og Udbredelse, stærkere og
mere iøinefaldende fremtræder, at Vækkelsen synderlig afgiver Motivet til en

offentlig fremlagt Skildring eller Charakterestik af en Tids, et Folks, en
145 Landskirkes aandelige Tilstande. I denne sin Skikkelse har den, som alt er
bemærket, sin forberedende Begyndelse, ja sin Rod i tidligere Tider og er - uden
at det naturligviis er muligt at see og samle Alt, hvad der inden- og udenfra,
under Guds Forsyns Styrelse, her har medvirket, - efterhaanden skredet frem til,
hvad den nu er, med stedse stærkere Skridt, navnlig i det sidste Decennium; og,
150 som Præsten Gustav Lammers's Optræden og Virksomhed som Bodsprædikant
er at nævne som et særdeles Moment i Vækkelsens Historie, saaledes danner den
ogsaa et Tidspunkt, fra hvilket Bevægelsen i sin særdeles Styrke og Udbredelse er
at regne. Siden, som ogsaa før, er den fremmet, dels ved alvorlige og nidkjære
Præsters, dels ved Lægmands Virksomhed, hvorved kan bemærkes, at denne
155 dobbelte Virksomhed snart er skeet i Samklang, det være nu, at Præsten har
sluttet sig til Lægmanden, eller omvendt, snart i meer eller mindre forskjellig
Retning. Ved deslige Bevægelser gjør jo Ideen om det saakaldte «almindelige
Præstedømme» sig gjældende og det ikke altid inden de sømmelige Grændser
eller i den rette Aand, og medens den kirkelig kaldede Ordets Tjener saaledes
160 kan foranlediges til en meer eller mindre bestemt Udtalelse om Skjævheden ved
Lægprædikantens Optræden og Aandsretning, og i saa Henseende dels kan
dømme uden Sikkerhed og Klarhed, dels fristes til at gaae videre end Klogskab i
Forening med Kjærlighed byder, saa ligger det Den, der formener sig mere
umiddelbart kaldet og af Aanden draget, nær at agte den middelbart kaldede
165 (rite vocatum) og gennem Videnskaben oplyste Ordets Tjener ringere og i
dennes Utilbøielighed til at slutte sig til hiin formentlig umiddelbart Kaldede at
see en Modstaud mod Guds Aand og et Vidnesbyrd om aandelig Død. Saadant
er da ogsaa her kommet tilsyne, ligesom det jo heller ikke, især ved og fra den
lammerske Bevægelses Indtræden, har manglet paa en ligefrem Forkastelse og
170 Fordømmelse af Statskirkens Præster som - paa ganske enkelte Undtagelser nær -
Løgnens og Dødens Tjenere, Sandhedens og Livets Fiender. (Søren
Kierkegaards Prædiken har ikke været uden Indflydelse her heller). Derhos skal
det paa den anden Side ikke dølges, at selve det Uretfærdige og Overdrevne i
Dommen over Præsterne bidrog til at sløve dens Braad og aabnede Øiet hos
175 Mange for Beskaffenheden af den Aand, som fældte den, og at mangel på Sjel
kjærlig og tillidsfuld har sluttet sig til sin Præst, ja at et venligt og anerkjendende
Forhold har fundet Sted selv der, hvor Præsten ikke - Grunden ligge nu paa den
ene eller den anden Side - har været istand til at tilfredsstille visse aandelige
Bevægedes Krav. En Støtte og et under Paaberaabelsen af det indre Kald dog
180 ikke ukjærkomment ydre har Lægmandsvirksomheden fundet i Forbindelsen
med hvad man har kaldet «den indre Mission», der, udsprungen af Tidens

Bevægelse, igjen virker paa denne, og som naturligviis i det Hele maa bære
Præget af den aandelige Rørelse, som bærer den. Med Hensyn til Lægmands
185 Berettigelse til at lære offentlig er forøvrigt Dissents i seneste Tid opstaaet
indenfor selve deres Kreds, der ellers synes væsentlig at staa paa samme
Standpunkt.

Spørger man om Omfanget af Vækkelsen, da gaaer den, baade i sin
190 Almindelighed betragtet, som en vaagnet religiøs Trang, der søger
Tilfredsstillelse, og i den ovenfor omtalte mere udvidede Betydning, gennem
alle Samfundels Klasser og over en stor Deel af Landet lige til dets nordligste
Egne, hvor den nidkjære Finneven Præsten Niels V. Stockfleth i en Række af
Aar virkede for Finnefolkets aandelige Oplivelse og kristelige Oplysning, og
195 hvor den under Indflydelse fra Sverige senere reiste sværmeriske Bevægelse, der
tilsidst antog en rædsom fanatisk Charakter, er veget for en roligere Retning af
den aandelige Livsrørelse. At mangen en Egn her og der i Landet ligger aandelig
øde, og at Mængden iblandt Høie og Lave vandrer paa den brede Vei, siger sig
selv.

200

Det er med Rette bemærket, at Opvækkelsen er et kritisk Punkt i et Menneskes
Omvendelseshistorie. Saa længe Mennesket aandelig sover, begiver det sig jo slet
ikke i Sandhed ind i nogensomhelst aandelig Retning, paa nogensomhelst
aandelig Vei, for ad den at finde Fred og Salighed; men, naar det vaagner og
205 spørger: hvad skal jeg gjøre for at blive salig? da aabner sig mangehaande
Retninger og Veie, hver med sine Talsmænd, der tilbyder Lys og Veiledning til
Frelse, da staaer Sygeligheden, den skjæve Livsopfatning, Miskjendelsen af det
Naturliges og det Menneskelige Betydning, den aandelige Hovmod og Stivhed,
for Døren, og i den religiøs bevægede Tid danner sig Partier og Sekter, som
210 naturligvis des lettere drager Sjele efter sig, jo større og dybere Vankundigheden
har været og den aandelige Blindhed for og Mangel paa hjertelig Benyttelse af
det Lys, der fra Barndommen af i den kristelige Børnelærdom ligger nærmest.
Saaledes er det ogsaa her skeet, at Sjele, om hvilke vi ikke tør mene andet, end at
de efter en vis Vækkelse med oprigtig Bekymring for Sjælens Frelse har begjæret
215 Lys til Salighed, ere komne ind paa ligefrem sekteriske Veie, der har ledet til
Udtrædelse af den evangelisk-lutherske Statskirke og Overgang til dette eller
hiint Dissentersamfund, i Medfør af den Frihed dertil, som Dissenterloven af
46de Juli 1845 giver, medens der indenfor Statskirken, selv ved Siden af
Fastholden paa den evangelisk-lutherske Kirkeafdelings Bekjendelse, Lære og
220 Sakramentbetragtning, er gaaet og gaaer endnu en spiritualistisk-reformeret,

baptistisk og methodistisk Luftning, let forklarlig ved den Magt, som Subjektiviteten faaer under stærke aandelige Bevægelser. Det Sygelige og Skjæve under dets forskjellige Former tør imidlertid for en stor Deel, hvad ogsaa

225 Erfaringen allerede synes at stadfæste, antages at høre til det Momentane, til Overgangstiden, og efterhaanden at ville vige for det sunde Ord og for den ægte christelige Oplysning. Vi forudsætte nemlig som givet, at Retningen og Livsudviklingen, for at være sund og naae sit Maal, maa være christelig, og da vil det let sees, at Alt kommer an paa, at den virkelig vakte og efter Sandheds-Lys og

230 Liv søgende og spørgende Sjæl faaer Øiet opladt for og Foden ledet hen til Lysets og Livets Kilder, saaledes som de udvælde i den af Herren stiftede, af den Helligaand indviede og forklarede hellige almindelige Christenkirke, i det rene Guds Ord og de rene Sakramenter, som i den af Herren ere nedlagte som virkelige Naademidler, og at det ingenlunde kan være gjort dermed, at man paa

235 egen Haand og af sin egen Aand udaf Bibelen eller de Christnes hellige Skrifter danner sig en Salighedsvei og Orden; thi det gjør jo alle de Sekter og vildfarende Samfund, der ikke ligefrem forkaste Bibelen eller frasige sig det christne Navn. Der spørges altsaa, hvad der hos os gjøres og virkes, ei blot for at vække og vedligeholde hvad man kalder et aandeligt Liv, men for at stille dem, der spørge

240 efter Livssamfund med vor Herre Jesus Christus, det rene Ord og de rene Sakramenter, Daaben og Nadveren, for Øie og Hjerte som det, hvori Christus lyslevende er tilstede, og at kalde og drage dem did, at de med Hunger og Tørst skulle øse af disse det evige Livs Kilder. Skjøndt man nu ikke altid fra det i Munden og Pennen førte Krav paa «reent Ord og Sakramente» kan slutte til en

245 Forkyndelse, der staaer i konsekvent og fuld Samklang med dette Krav, til et reent kirkeligt Vidnesbyrd, ja, skjøndt Ordet «Kirke» og «Kirkelig» mangansteds er saa langt fra at have en god Klang, at det meget mere har det modsatte og ofte stilles i Opposition mod «Aand» og «Aandeligt», og den Tale om Daaben og Daabspagten som det christelige Livs Grund mishager

250 Mange, saa er det dog saa, at jo nærmere Faren for en reformeert antisakramental Retning er traadt, des mere er det fundet fornødent at lægge Vægt paa Kirkens Naademidler og at minde om disses Betydning; og den evangelisk-lutherske Bekjendelse i dette Stykke, understøttet ved vort theologiske Fakultets Vidnesbyrd, synes mere og mere at komme til sin Ret og

255 at gjøre sig gjeldende gennem alvorlige og luthersksindede Presters Prædiken, til hvilken for en Deel ogsaa luthersk-oplyste Lægmands Stræben slutter sig, saa det er at haabe, at Bevægelsens Retning indenfor Statskirken vil blive mere og mere ført ind i de gamle Kirkespor. Det Lys, som ved den lutherske Kjæmpeaand, gennem et halvt Aarhundrede Herrens mægtige Vidne i Norden,

Nikolai Fr. Sev. Grundtvig, er spredt over Betydningen af Sakramenterne, navnlig af Daaben med Daabsbekjendelsen, over sammes Forhold til Skriften og Forkyndelsen, over Forholdet mellem Troen og Læren eller Oplysningen, o.s.v., er vistnok, under Navnet «den kirkelige Anskuelse,» her blevet mødt med en
265 heftig, tildeels fanatisk og forkjættrende Modstand og Forkastelse, selv hvor Uvidenheden om dens Indhold og Væsen er meget stor, og de mest fremragende af vort theologiske Fakultets Medlemmer har troet at burde reise sig til Kamp mod en Anskuelse, der efter deres Formening er et Frafald fra Lutherdommen, medens Fiendskabet har fundet et Slags Organ i «Norsk Kirketidende;» men
270 ikke desmindre har dog den grundtvigske Oplysning - der har sit høist beskedne Organ i «kirkeligt Folkeblad,» udgivet i Trondhjem, - fundet Indgang hos Flere og vundet sine Talsmænd og en varm-luthersk Vennekreds, i hvilken det har vist sig, at den baade giver et fast objektivt Standpunkt, et klart og bestemt Blik paa det Grundchristelige, paa Lys- og Livskilden i Sakramenterne, og fremkalder en
275 uskrømtet og dyb Ærbødighed for og christelig Benyttelse af Kirkens hellige Skrifter, ligesom den ogsaa har født et velsignet, kjærligt, frimodigt, paa Lovsang rigt Liv med et for al Guds Gjerning i Menneskelivet aabent Øie; og selv hvor man ikke har kunnet tilegne sig den her omhandlede Anskuelse, er den blevet anerkjendt i sin Fortjeneste af at have skjærpet Blikket paa Daaben og Pagten, og
280 har ved sin Fastholden ved det Objektive som alt christeligt Livs Udspring, Støtte og Næring, bidraget ikke lidet til at danne et Værn mod den subjektiv-spiritualistiske Retning.

Altsaa: der er i de senere Aar gaaet og gaaer fremdeles gennem den norske Kirke
285 en stærk aandelig Bevægelse, som, trods det Uægte, Skjæve og Vildfarende, der blander sig deri, bærer kraftigt Vidnesbyrd om, at Herren ikke glemmer sin Menighed paa Jorden, at hans Aand er virksom til dens Levendegjørelse og Bevarelse. Det er forøvrigt en Selvfølge, at ligesom Herren før den nu skete Vækkelse, ja midt under den almindelige Død, havde Sine, der tjente ham i
290 Aand og Sandhed, uden at der gik noget Ord om deres Opvækkelse, Omvendelse og aandelige Liv, saaledes er det Samme Tilfældet efter den nærværende større og almindeligere Bevægelses Indtræden og uafhængig af denne. Der er de, paa hvilke Benævnelsen «de Stille i Landet» passer sig bedre end paa Mængden af dem, der nu gribes af den stærke aandelige Livsstrømning, Sjele, som det er en sand Glæde og Vederkvegelse at træffe paa, der i al
295 Enfoldighed, uden nogen Berørelse med dem, der gaae under Navnet «Vakte,» og temmelig ubekjendte med det hele Røre og den mellem de forskellige Retninger herskende Brydning og Strid, holder sig til deres Gud og Frelser,

300 dyrkende ham stille og uden Larm i deres jordiske Kald, under deres Gjerning og Kors. Det er jo Faren, som ogsaa her viser sig, ved de stærkere, pludseligere og mere udbredte Vækkelser, at der skal tales og dømmes saa meget om egen og Andres aandelige Rørelser, Liv og Tilstand, hvorved det Helligste og Zarteste ofte bliver Gjenstand for forfængelig Snak, ja for plump Berørelse.

305

Det vaagnede aandelige Liv baade giver sig tilkjende og finder Næring og Udbredelse ved en bestandig tiltagende Forkyndelse af Ordet, saavel i som udenfor Kirkerne - saa som ved «Bibellæsning,» deals af Præsterne, deals af Kandidater og Andre, og ved hele den Virksomhed, der navnlig øves ved «den indre Mission» - og ved Siden af den mundtlige Forkyndelse gaaer Udgivelsen og en stedse voxende Udbredelse af den hellige Skrift, baade ved det norske og det britiske Bibelselskab, og af en overordentlig Mængde baade ældre og nyere Opbyggelsesbøger, Traktater o.s.v., udgivne deals privat, deals gennem Selskaber, saasom Selskabet for christelige Underviisnings- og Andagtsbøgers Udgivelse og det indre Missions-Selskab; og den rige Anledning til at høre 315 Forkyndelsen og til opbyggelig Læsning bliver ogsaa rigelig benyttet. Kirkesøgningen er paa flere Steder, og navnlig ogsaa her i Hovedstaden, i høi Grad tiltaget, og ved Siden deraf finder en stor Tilstrømning Sted overalt, hvor gudelig Tale holdes, ligesom Begjærligheden efter gudelig Læsning er stærk og udbredt. 320

Naturligviis er man langt fra altid i Besiddelse af eller tænker paa at anvende Evnen til at prøve Aanderne, den sunde aandelige Kritik med Hensyn til Føden, der bydes, ligesom der selvfølgelig saavel til Kirken, som til andre 325 Opbyggelsessammenkomster, søger en Deel, der følger Strømmen uden at vide eller gjøre sig selv rede for, hvad de egentlig vil; og at Hykleriet skulde være borte, kan allermindst i en stærkt bevæget Tid ventes; men Kjendsgjeringen, den flittig benyttede Anledning til at annamme Vidnesbyrdet om de Ting, der høre til Guds Rige, er der, og saa knytter Gud Velsignelsen dertil for alle redelige 330 Sjele. Ogsaa Trangen til privat Søgen af Ordets Tjener for at finde Veiledning i aandelige Anliggender er i mærkelig Grad vaagnet. Som Yttring af det aandelige Liv og som Middel til at nære, udvikle og klarne det i forskellige Retninger, maae ogsaa nævnes de jævnlige større eller mindre (stundom med Missionsmøderne forenede) Præstemøder, mere udvidede Kirkemøder, 335 Lægmandsmøder og forskellige theologiske Foreninger, o.s.v., hvor da Tidens vigtigste kirkelige Spørgsmaal afhandles. Ogsaa i de oftere afholdte Skolelærermøder (hvor Præster jævnlig er tilstede), er kirkelige Anliggender, der

gribe ind i Skolen, paa Bane. Ved Saadant vedligeholdes og næres Interessen, og
340 denne udbredes videre med Kundskaben om, hvad der rører sig indenfor Kirken
og dens Omraade. I Forbindelse med Begjærligheden efter at høre og læse, hvad
der gaaer ud paa Sjælens Opbyggelse, staaer den vaagnede Sands for og Lyst til
gudelig Sang. Det et bekjendt, at Kingos og især Guldbergs Psalmebog er i Brug
345 trindt om i Landet og har paa mange Steder ikke ladet sig fortrænge af den
saakaldte evangelisk-christelige; men derhos er en Række af Psalmesamlinger
(mest af ældre Psalmer, dog ogsaa af nyere, især danske, saasom Grundtvigs og
Ingemanns) udgivne privat og for en Deel benyttede ved den - ogsaa voxende -
Huusandagt og i de gudelige Forsamlinger, og i 1853 fik den evangelisk-
christelige Psalmebog et af en Menighedskommittee her i Staden redigeret
350 Tillæg, der blev tilladt at bruges ved Siden af sidstnævnte Psalmebog over alt,
hvor Præst og Menighed maatte ønske det. Det er meget benyttet og har navnlig
i Hovedstadens Kirker bidraget betydeligt til at oplive Psalmesangen, i hvilken
Menigheden nu deeltager i en forhen ukjendt Grad. Iaar er udkommet: «Kirke-
Salmebog, et Udkast af Provst M. B. Landstad, udgivet ved offentlig
355 Foranstaltning.» Den vil formodentlig efter at være undergivet Kritik og
Revision, blive autoriseret til at kunne bruges ved den offentlige Gudstjeneste.
Imidlertid arbejder ogsaa Sognepræst A. Hauge i Skien paa en Psalmebog, der
ikke usandsynlig vil komme til at konkurrere med hiin. Ogsaa til selve den
kirkelige Sangs (Syngens) Fremme er i den senere Aarrække paa flere Maader
360 virket saare meget, saavel offentlig, som privat, og er her navnlig at nævne
Organist Ludvig Lindeman, der har store Fortjenester saavel af Folke- som
Kirke-Sangens Fremme, saa og Sanglærer Behrens og Flere. Ogsaa om Sangens
rette Kirketone er Meningerne deelte og Strid ført, uden at vi her kan indlade os
i de nøiere Detailler.

365 I nær Forbindelse med Kirken staaer Skolen, især Folkeskolen, der jo tillige maa
ansees for Menigheds-Skole, da Barnets og den Unges christelige Oplysning her
er forenet med den almindelige folkelige Elementærdannelse, ligesom den
gjennem alle Skoler gaaer ved Siden af den øvrige Underviisning. Vi kan her
370 bemærke, at ligesom Norges Rige og Folk i hele sin politiske, borgerlige og
folkelige Udvikling er skredet stærkt fremad, saaledes har Virksomheden for
Folke-Oplysningen været i stadig Tiltagende, og det ikke blot fra offentlig, men
ogsaa fra privat Side, tildeels ved mundtlige Foredrag, men mest ved
Folkeskrifters Udgivelse, og har i den Henseende det for 10 Aar siden oprettede
375 «Selskab for Folkeoplysningens Fremme» (der nu tæller over 4000
Medlemmer) virket saare Meget, navnlig ved Udgivelsen af sit Tidsskrift

«Folkevennen» og dermed følgende Tillægshefter. Og som Folke-Oplysningen og den reen menneskelige Oplysning i det Hele er gaaet og gaaer fremad, 380 saaledes har synderlig ogsaa Skolevæsenet faaet et betydeligt Opsving i senere Tid, dels ved Foranstaltninger fra Statsstyrelsens og Communernes Side (her kan nævnes Loven af 12te Juli 1848 for Almueskolevæsenet i Kjøbstæderne og af 16de Mai 1860 for Almueskolevæsenet paa Landet), dels ved den vaagnede Interesse for Skolen og det indenfor selve Skolelærerstanden vaagnede Liv, en 385 Interesse og et Liv, der baade har udtalt sig og finder Næring ved populære Skrifter om og for Skolen, saasom Underviisningsbøger i forskellige Fag, og navnlig Tidsskriftet «Folkeskolen» (et vigtigt Bidrag til at lære Tilstanden i Almueskolen og dens Lærerstand at kjende). Det begyndte i 1852, redigeret af den dygtige og baade af den folkelige og den kirkelige Oplysning særdeles 390 fortjente, nu afdøde Ole Vig (der tillige var Hovedarbejder i Folkevennen), og fortsattes siden i Arendal. Ligesom nu den kirkelige og folkelige Oplysning griber ind i hinanden (skjøndt den sidste af Flere betragtes med Mistænkkelighed, saavidt den gaaer udenfor det egentlige Religiøse), saaledes spores ogsaa i Almueskolen en betydelig Indvirkning af det vaagnende Liv i Kirken, spores i 395 den alvorlige og samvittighedsfulde Stræben efter, saa vidt skee kan, hvor en Hjertesag skal drives som Skolesag, at bibringe Børnene Christendomslyset paa en hjerteligere Maade og ad en naturligere og mere levende Vei end forhen var Brug. Forøvrigt kommer de forskellige og tildeels mod hinanden stridende Retninger i religiøs Henseende ogsaa tilsyne i Skolen, og Kampen er ogsaa ført 400 og føres om Underviisningen i denne.

Det fornyede Liv i Kirken har naturligviis ogsaa baaret sin Frugt i en kjærlig Stræben, ikke alene efter i Almindelighed at fremme Andres aandelige og 405 timelige Gavn, men ogsaa efter, i enkelte bestemte menneskekjærlige Retninger at virke i saadant Øiemed ved Oprettelsen af private Pleie- og Velgjørenheds-Stiftelser, saasom for Børns Underviisning og Opdragelse, for Trængendes Understøttelse, for Ældres Forsørgelse, for Redning af forsømte og

forladte Børn, for Redning af faldne Kvinder, for løsladte Forbrydere, for 410 Døvstumme, Blinde o.s.v.

Ved Siden af Virksomheden for det aandelige Livs Vækkelse, Ledelse og mere og mere gjennemgribende Indflydelse i Fædrelandet selv gaaer en Virksomhed udad for Christendommens Udbredelse blandt Hedningerne, (den ydre 415 Mission, som man nu kalder den i Modsætning til den indre) og i Forbindelse

hermed er især i den senere Tid missionerende Bestræbelser paabegyndte for Jøderne. Missionsvirksomheden for Hedningernes Vedkommende - der allerede for mange Aar siden tog sin Begyndelse - udgaaer hovedsagelig fra det norske Missionsselskab, der har sin Hovedbestyrelse, ligesom ogsaa en Missions-Skole, i Stavanger og sine Kredsbestyrelser i de øvrige Stifters Stiftstæder, tæller henimod 400 Missionsforeninger og udgiver gennem Hovedbestyrelsen et maanedligt Tidsskrift «Norsk Missionstidende» tilligemed aarlige Beretninger. Gjenstanden for den direkte Missionsvirksomhed er den norske Missionsstation i Sydafrika blandt Zuluerne. Som bekjendt, er det den dygtige og nidkjære Pastor Schreuder, som, efterat han i 1843 var draget som ordineret Missionær ned til hine Egne, gennem en Række af kampfulde Forventnings-Aar forberedede et Missionsanlæg dersteds og nu har havt den Glæde at opleve en liden Zulu-Menigheds Stiftelse. Med ham arbejder nu der 4 ordinerede Præster, af hvilke den sidste, Paul Wettergreen, i Aar er draget derved. Om denne Mission dreier sig, som sagt, hovedsagelig den hele norske Missionsvirksomhed i Ord og Gjerning, i Gaver og Forbønner; Understøttelse er imidlertid ogsaa ydet fremmede Missionsbestræbelser. Selskabets Formue udgjorde ved Slutningen af f. A. 10272 Spd. Her, som overalt, har naturligviis Missionsvirksomheden, udsprunget af det vakte aandelige Liv, virket tilbage paa dette og har navnlig tjent til at styrke det som Samfundsliv.

Som Exempler paa den her levende kjærlige Deeltagelse for og Stræben efter at yde Hjælp ogsaa udenfor Landet, hvor samme gjøres behov, kan derhos nævnes den Bistand, som er ydet betrængte lutherske Menigheder i Tydskland, som ogsaa den forholdsviis ikke ubetydelige Understøttelse, som er blevet de ulykkelige syriske Christne til Deel.

Det er det vaagnede Liv og dettes Virksomhed inden for Statskirken, vi har betragtet. Staten har, som bekjendt, til saakaldet «offentlig Religion» og til kirkeligt Grundlag for sin Lovgivning den evangelisk-lutherske Troesbekjendelse saaledes som den er nedlagt i den norske Kirkes symbolske Bøger: de økumeniske Symboler, den augsburgske Confession og Luthers lille Catechismus. Statskirken kan forsaavidt kaldes Folkekirke, som det er den, det norske Folk i dets Heelhed tilhører og modtager Daab og christelig Underviisning i. Staten har ved sin Dissenter-Lov i væsentlig Grad hævet Tvangen til at forblive i Statskirken. Denne i sig selv gode Lov, der giver alle dem Religionsfrihed, som, uden at være Medlemmer af Statskirken, «bekjende sig til den christelige Religion» (nogen Regel eller afgjørende Autoritet for

denne Bekjendens objektive Sandhed stiller Loven ikke) - sees heller intet Ondt at have stiftet; den har ikke bevirket de separatistiske og sekteriske Retninger, den har kun aabenbaret saadanne, ophævet Tvangen til, i det Ydre at holde ved, hvad man allerede i Aanden har forladt, og gjort, at man kan være sig sin fra den
460 evangelisk-lutherske Bekjendelse afvigende Tro bekjendt og forene sig aabenlyst til fælles Gudsdyrkelse med Ligesindede, uden derfor at lide Tab i sin borgerlige Ære og Ret. Ligesom Staten har hævet Tvangen til at blive i dens Kirke, saaledes har den ogsaa deels lovformeligt, deels faktisk eller tolererende, løsnet noget paa Tvangen indenfor denne Kirke, navnlig med Hensyn til Opbyggelses-
465 Sammenkomster, til lovbefalet Deeltagelse i den offentlige Gudstjeneste, og til enkelte Punkter i Ritualen. Ved Siden af saadan Tvangens Løsning har den norske Statskirkebestyrelse bestræbt sig for, imødekommende det vakte Liv i Folket og deraf følgende Trang og Krav, ved forskellige gavnlige Foranstaltninger at raade Bod paa Mangler og Hindringer, og, saavidt det staaer
470 i dens Magt, at virke til Fremme af Guds Riges Trivelse, Vext og Tarv indenfor Statskirken, saasom: ved Deling af de større Kald, ved Opbyggelsen af flere Kirker, - i de sidste forløbne 10 Aar 48, blandt hvilke 11 Kapelkirker og 3 Bedehuse, de sidste ved Fiskeværene i Finmarken, og i samme Tidsrum er 79 nye Kirker opførte istedetfor gamle - fremdeles ved at bevirke en betydelig Forøgelse
475 i Præstepersonalet - i hvilken Henseende maa nævnes Oprettelsen af Stifts- og af Kalds-Kapellanier - ved, i Besættelsen af Præstekaldene, at see mere hen til Dygtighed end til den blotte Anciennitet, og have de respektive Menigheders særegne Trang for Øie, ved skjærpet Bestræbelse for at faae uværdige eller udygtige Præster til frivillig at aftræde mod anstændig Pension, ved Oprettelse af
480 Skolelærer-Seminarier under dygtige Præsters Ledelse o.s.v.

Imidlertid tiltrænges der inden Statskirken paa den ene Side en større Frihed, paa den anden en bedre Ordning af Mangt og Meget. En saadan Frihed og Ordning synes endog, som en Reform i Kirkeforfatning og Ritual, for Flere at
485 være en Betingelse for deres Forbliven i Statskirken, ligesom ogsaa for enkelte Kandidaters Indtræden i Præsteembedet; thi i forskellige Retninger finder Samvittighederne sig besværede. Sin Redebonhed til fremdeles at imødekomme de billige Krav har Kirkestyrelsen - tildeels ogsaa som en Følge af Storthingets Henvendelse til samme og ei heller uopmærksom paa de i Præstemøder skete
490 Udtalelser, - viist ved at bevirke Nedsættelsen (ved Kgl. Resolution af 27de Januar 1859) af en Kirkekommission med Christiania Biskop som Formand til Behandling af visse Sager og motiveret Forslag desangaaende. Et Blik paa disse Sager og end mere paa deres udførlige Motivering i vedkommende

495 Departementsindstilling, aftrykt i Departementstidenden for 1859 No. 4-6, vil ikke bidrage lidet til at klarne Synet for de kirkelige Tilstande her og for de Spørgsmaal, der synderlig bevæge Gemytterne og gjøre sig gjældende som «brændende» og krævende snarest mulig Afgjørelse. De Kommissionen forelagte Gjenstande ere:

500

1. Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning, navnlig Fraskiltes Adgang til at indtræde i nyt Ægteskab. Herom er, især i de sidste Aar, ført megen og varm Strid, for en stor Deel foranlediget ved enkelte konkrete Tilfælde, i hvilke vedkommende Præst har protesteret mod Udførelsen af Forretningen.

505

2. Skriftemaal og Absolution i Forhold til Nadverens Sakramente. Tvangen til at skulle meddele alle Nadvergjæster iflæng Absolutionen var den nærmeste Anledning til Lammers's Udtrædelse. Striden har dreiet sig dels om Absolutionen selv, dens Begreb og dens Form, dels om Fornødenheden af dens Forbindelse med Nadveren.

510

3. Confirmation. Spørgsmaalet er om Ophævelse af Tvangen dertil.

515

4. Menighedsraad. For saadanne er ivrigen kjæmpet, synderlig med Hensyn til Kirketugten, og Spørgsmaalet er regnet til de mest brændende. Fra den anden Side er Betænkeligheder reiste. Forslag om Menighedsraad har to Gange været gjort og behandlet paa Thinget, men har ikke faaet den fornødne Stemme fleerhed.

520

5. Troesbekjendelsens Form i Alterbogen og Lærebøgerne. Det er den tredie Artikels Lydende, det gjælder, og da ret egentlig dens Lydende ved Daaben. Derom har megen Strid været ført, navnlig siden den paa offentlig Side foranstaltede nye Udgave af de symbolske Bøger, en Strid, der, ligesom, ja i Forbindelse med den om Lærebøgernes, Catechismens og Forklaringens forskellige Udgaver, har en udførlig og lang Historie, har grebet stærkt ind i Livsrøret og givet stor Anledning til Splittelse, saa meget mere, som der ved selve Daaben ingen Eenhed er. Afvigelserne gjælde hovedsageligen det andet Led i Artiklen og dets Forbindelse med det følgende om de Helliges Samfund; Ritualets: «en hellig christelig Kirke at være, som er hellige Menneskers Samfund,» danner den yderste Afvigelse i Forhold til den senere i de symbolske Bøger og nye Udgaver af Lærebøgerne antoriserede: «den hellige almindelige Kirke, de Helliges Samfund;» og det har rigtignok viist sig, at man tog ganske

530

535 feil, naar man vilde ansee Sagen kuns som en Ordstrid, og at den ret egentlig er en Sagstrid, den Kirkekommissionen neppe vil formaae at standse.

6. Geistliges Afskedigelse. «Det har, - ytttrer Kirkedepartementet i sin Indstilling - vakt Forargelse, at Geistlige har kunnet vedblive i deres Kald, uagtet de efter det almindelige Omdømme have ført et Levnet, der ikke svarer til Embedets
540 Betydning eller er en Kirkens Tjener værdigt, ja selv uagtet de ere blevne domfældte for misligt Forhold i Levnet og Embedsgjerning, naar de kun ikke ere anseet med Straf af Embedsfortabelse.»

7. Forandringer i Dissenterloven, nemlig til Klargjørelse af denne i forskellige
545 Punkter, med Hensyn til hvilke der er opstaaet Tvivl og Spørgsmaal om Lovens rette Forstaaelse og Anvendelse, samt om enkelte Bestemmelers Hensigtsmæssighed.

Kort efter Kirkekominissionens Sammentrædelse forelagdes den end videre til
550 Behandling:

8. Præste-Eden. Spørgsmaalet angaaer her ikke blot Edens Indhold - hvorvidt dette nemlig bør undergaae nogen Forandring, og da, hvilken (i nuværende Skikkelse er den et Anstød for mangen Kandidats Samvittighed, naar han
555 tænker paa Indtrædelsen i Embedet) - men ogsaa dens Stilling, hvorvidt den nemlig, som nu, bør aflægges særskilt efter Ordinationsaktens Slutning, eller, som høitideligt Løfte, indtage sin Plads i selve Akten, og da stilles i samme Forhold til Ordinationen, som Daabspagten til Daaben, som Spørgsmaalet ved Brudevielsen til denne selv. I første Fald vil det være rimeligt, i sidste en
560 Selvfølge, at den kommer til at lyde paa Modersmaalet.

I Forbindelse med Spørgsmaalet om Forandringer i Dissenterloven blev Mormonernes fremtidige Stilling her i Landet forelagt Kommissionen til Betænkning og Erklæring. Deres Stilling er fortiden aldeles lovløs. Efter en for
565 nogle Aar siden falden Høiesterets-Dom (der faldt tvert imod det theologiske Fakultets og flere af Biskopernes Erklæring) erkjendes de ikke for christne Dissentere, kan altsaa ikke - ei engang i Egenskab af Baptister - nyde Godt af Dissenterloven, paa den anden Side vil ikke Statskirken vedkjende sig dem. De kan saaledes blandt andet ikke stifte noget borgerlig gyldigt Ægteskab. Hvor
570 stort deres Antal er, bliver vanskeligt at sige, da deres Udtrædelse af Statskirken foregaaer i det Skjulte, som en efter Loven utilladelig Handling. Det er navnlig i

Christiania og Omegn (dog ogsaa hist og her i anden By eller Bygd), de har gjort deres Proselyter, og en Deel af dem er alt udvandret til Amerika. Men selv om
575 de, hvad man paastaaer, er i Aftagende, bliver det altid fornødent, at deres Stilling i Staten ordnes ved Lov. Et Andragende fra mormonske Forældre til Skolekommissionen hersteds om at maatte fritages for at lade deres Børn paa Almueskolen deeltage i Religionsunderviisningen, har man paa eget An- og Tilsva-
580 Regjeringsdepartement. Saavidt erfares, har Kirkekommissionen, netop med specielt Hensyn til Mormonerne, tænkt paa at fremkomme med Udkast til Lov om Ikke-Christne.

De her i Landet værende dissenterende Samfund ere for Tiden: den romersk-katholske Menighed, den saakaldte Frimenighed, Methodisternes, Baptisternes
585 og Kvækernes Samfund. En liden engelsk (episkopal) Menighed med sin Præst findes i Christiania og holder sin Tjeneste i Latinskolens Festivitetslokale; ellers gives der ingen reformerte Menigheder her i Landet.

Hvad den romersk-katholske Menighed angaaer, da har den sit Hovedsæde i Christiania, hvor den, efter i flere Aar at have holdt sin Gudstjeneste i privat Huus, nu har faaet en meget smuk Kirke, St. Olafs-Kirken kaldet efter denne Norges gamle Skytshelgen. Antallet af Katholiker i Norge kan med et rundt Tal
590 anslaaes til 150, af hvilke 100 her i Byen. En Afdeling af Menigheden findes i Tromsøe og Alten, hvor et saakaldet Kollegium er oprettet, saa og i Bergens By. Ligesom den romerske Menighed hidtil kun har vundet faa Proselyter her i Landet (de fleste af dens Lemmer ere Katholiker fra Udlandet), saaledes synes den ikke heller at kunne have stort Haab i denne Henseende for Fremtiden, i al
595 Fald ikke for den nærmeste. Det er ikke i den Retning, Bevægelsens Strøm gaaer.

600

Frimenigheden, stiftet 1856, under Navn af den frie apostolske Menighed, af ovenfor nævnte, forhenværende Sognepræst i Skien, G. Lammers, hvilede af Begyndelsen paa et baptistisk Princip og foranledigede derved blandt andet en
605 Strid om Barnedaaben, til hvis Forsvar flere Skrifter udkom, men over hvilken megen Uklarhed fremdeles hos Mange hviler. Som det især var Mangel paa Kirketugt i Statskirken, der havde foranlediget Lammers's Udtrædelse, saaledes blev naturligviis saadan Tugt et af den nye Menigheds Særkjender, medens dens offentlig fremlagte Bekjendelses Grund og Indhold viste dens Standpunkt og
610 Forhold til den augsburgske Konfession. En nøiere Fremstilling af

Frimenighedens Lære, Væsen og Karakter tillade ikke disse Meddelelser. Den udbredte sig - med den vakte Misnøie med Tilstanden i Statskirken - mere og mere, hovedsagelig i Skien og noget senere i Tromsø og omliggende Egne, men
615 talte forøvrigt snart Medlemmer fast i alle Rigets Egne. Antallet var ved forrige Aars Slutning omtrent 900 Sjele. Den konsekvente Gjennemførelse af det baptistiske Princip hos en Deel af Frimenigheden i Skien, der lod sig omdøbe og saaledes bragte en Fraktion tilveie, gav den nærmeste Anledning til, at Lammers først nedlagde sin Forstanderpost og snart efter traadte tilbage fra
620 Frimenigheden til Statskirken, et Skridt, der havde sin egentlige Grund i et ham selv mere og mere klart blivende Omslag i hans aandelige Retning, og som i ethvert Fald baade i og for sig selv og med Hensyn til sine Følger maa ansees for en af de vigtigste og indflydelsesrigeste Begivenheder i den religiøse Bevægelses seneste Historie. Rimeligviis vil den her omhandlede Dissenter-Menighed ikke
625 længe bestaae, men - hvortil allerede Spor viser sig, - efterhaanden opløses, og Lemmerne, saavidt de ikke afgaae ved Døden, enten følge deres forrige Leder ind i Statskirken, eller gaae over til andre Dissentersamfund.

Methodisterne, der i senere Aar, fornemmelig ved udenrigsfra indkomne
630 Personers Virksomhed, ikke lidet have udbredt sig, har som Menighed sit Hovedsæde i Sarpsborg, Fredrikstad og Omegn, Fredrikshald, samt i seneste Tid synderlig i Porsgrund, hvor dens Medlemmers Antal ved forrige Aars Slutning angaves til 82, og hvor overhovedet den religiøse, tildeels splittede, Bevægelse for Tiden er særdeles stærk.

635 Her findes ogsaa en Deel Baptister. Af disse er der ellers, hiin Fraktion af Frimenigheden, der har ladet sig omdøbe, iberegnet, forskellige Slags, om end flere ikke ville vide af Navnet at sige.

640 Kvækernes Samfund i Stavanger og Omegn talte i 1858 115 Medlemmer. Forøvrigt findes de kun enkeltviis. Af Frimenigheden i Tromsøe (med Omegn et af de mest religiøse bevægede Steder i Landet) skal nogle være gaaet over til Kvækerne, hvis Aand og Lære jo ogsaa er Konsekvensen af ethvert Princip, der søger den Hellig-Aands Lys og Liv udenfor den hellige almindelige Kirke og
645 dens Naademidler.

Erfaringen har hidtil lært, - Grundene til Kjendsgjeringen skal ikke her undersøges, skjønt de formentlig ei ligge langt borte - at enhver Udtrædelse af Statskirken har ledet ind i en meer eller mindre sekterisk Retning, saa at Tiden i

det Mindste ikke endnu synes at være kommen til at stifte en i Sandhed apostolisk-christelig eller evangelisk-luthersk Frimenighed. Hvorvidt den lille Menighed, der skal have dannet sig i Trysild Sogn i Østerdalen ved Udtrædelse af Statskirken med Bibehold af den evangelisk-lutherske Bekjendelse, vil
655 befindes at forblive denne tro, vil Tiden vise. Hvorledes den har sin Betjening med Ordet og Sakramenterne, er mig ubekjendt.

Jo mere paa den ene Side Samvittighedsfriheden, paa den anden et alvorligt Christenliv, et Guds Rige med Retfærdighed, Fred og Glæde i den Hellig-Aand,
660 skrider fremad inden Statskirken, jo mere Midlerne til dets Næring og Udbredelse bliver at finde i deres Reenhed af de Søgende, medens Hindringerne, saavidt muligt, fjærnes, og jo mere en sand og sund christelig og kirkelig Oplysning finder Indgang, - des mere vil naturligviis Udtrædelsen af Statskirken og det dermed forbundne Sektvæsen aftage, med des mere
665 Tilfredshed vil de alvorlig vakte Sjæle forblive i vor Herres Jesu Christi Kirke, saaledes som denne i Statskirken er tilstede, des mere vil Christendommen vise sin det menneskelige og borgerlige Samfundsliv gennemtrængende rensende og helligende Kraft. Med de bedste Ønsker og Forhaabninger i saa Henseende slutter jeg denne Udsigt over de kirkelige Tilstande i Norge, bedende den ærede
670 Forsamling velvilligen undskylde, at den er bleven udførligere end ønskeligt havde været og derhos dog meget mangelfuld i flere Stykker.

Kilde

Forhandlingerne paa det tredje skandinaviske eller nordiske Kirkemøde. Christiania 1862, s. 24-50

675

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/det-religiose-livs-tilstande-og-yttringer-her-i-landet>

680

685